

Kooperativní hry s více hráči
Koaliční hry
Hlasovací hry

Martin Dlouhý

Definice (1)

- **Koalice** je skupina hráčů (politických stran, klubů), kteří spolupracují při volbě strategií.
- Koalice může být **jednočlenná** (odlišnost od politologie).
- **Velká koalice** je koalice všech hráčů (odlišnost od politologie).
- **Koaliční struktura** je množina všech utvořených koalic ($\{1,4\},\{2,3\},\{5\}$).
- Koaliční struktura je **volná** (přípustné jsou jakékoli koalice) a **disjunktní** (každý je jen v jedné koalici). Závazek „s extremisty do vlády nepůjdeme“ znamená **omezenou** koaliční strukturu.

Definice (2)

- **Hlasovací hra** je specifická hra, která má pouze výsledek 1 (přijato) nebo 0 (nepřijato).
- **Hlasovací pravidlo** je číslo určující minimální počet hlasů pro výsledek 1 (přijato). Obvykle $1/2$ hlasů + 1, ale může být i více, např. $2/3$ pro ústavní změny.
- **Většinová koalice** je koalice hráčů s počtem hlasů vyšším než udává hlasovací pravidlo.
- **Menšinová koalice** je koalice, která tento počet hlasů nemá. Často jde o teoretickou koalici, která tvoří doplněk ke koalici většinové.

Počet koalic – tři hráči (strany)

Hráči A, B, C – jaký je celkový počet koalic (skupin)?

1. A, B, C - velká koalice
2. A, B
3. A, C
4. B, C
5. A
6. B
7. C

Počet koalic – příklad ZHMP 2010

Volební strana	Počet zastupitelů	Je strana v koalici ?	
TOP 09	26	Ano	Ne
ODS	20	Ano	Ne
ČSSD	14	Ano	Ne
KSČM	4	Ano	Ne
Celkem	63		

Každá strana má dvě možnosti (ano, ne). Počet stran $N = 4$.

Takže existuje $2 \times 2 \times 2 \times 2 = 2^4 = 16$ možností.

Jedna koalice je prázdná, když si všechny strany vylosují „Ne“.

Proto pro počet koalic platí $2^N - 1$, tedy $(2^{(\text{počet stran})} - 1) = 15$.

Počet koalic – příklad ZHMP 2014

Volební strana	Počet zastupitelů (%)
ANO 2011	17 (26,2)
TOP 09	16 (24,6)
Trojkoalice (SZ, KDU-ČSL, STAN)	8 (12,3)
ODS	8 (12,3)
ČSSD	8 (12,3)
KSČM	4 (6,2)
Piráti	4 (6,2)
Celkem	65 (100 %)

Každá strana má dvě možnosti (ano, ne). Počet stran $N = 7$.

Počet koalic platí $2^N - 1$, = $128 - 1 = 127$.

Počet většinových koalic – tři hráči (strany)

Hráči A, B, C – každý má jeden hlas, hlasovací pravidlo 50 %.

Už víme, že koalic existuje 7, což vypočteme z $2^3 - 1$.

Většinová koalice	Menšinová koalice
A, B, C	{ } – prázdná koalice
A, B	C
A, C	B
B, C	A

Počet většinových a „menšinových“ koalic včetně prázdné koalice je 2^3 .

Obecně 2^N , z toho většinových je polovina, tedy $2^{N-1} = 2^2 = 4$.

Počet většinových koalic – čtyři hráči

Hráči A, B, C, D – každý má 25 hlasů, hlasovací pravidlo 50 %.
Počet koalic 15, vypočteme z $2^4 - 1$.

Většinová koalice	Menšinová koalice
A, B, C, D (100 hlasů)	{ } – prázdná koalice
A, B, C (75 hlasů)	D (25 hlasů)
A, C (50 hlasů)	B, D (50 hlasů)
...	...

Počet většinových koalic 2^{N-1} platí pouze při lichém počtu zastupitelů, protože tehdy nemůže nastat remíza v počtu hlasů.

Když je počet hlasů **sudý**, **snižuje se počet možných většinových koalic**.
(vzpomeňme hledání 101-koalice v poslanecké sněmovně, 200 poslanců).

Počet členů zastupitelstva by tedy měl být **lichý !!!**

Počet většinových koalic – příklad ZHMP 2010

Takže existuje $2 \times 2 \times 2 \times 2 = 2^4 = 16$ možností.

8 většinových koalic (počet zastupitelů je lichý), z toho jedna 4-členná, čtyři 3-členné a tři 2-členné.

Většinové koalice	Počet hlasů
TOP 09 + ODS + ČSSD + KSČM	63
TOP 09 + ODS + ČSSD	60
TOP 09 + ODS + KSČM	49
TOP 09 + ČSSD + KSČM	43
ODS + ČSSD + KSČM	37
TOP 09 + ODS	46
TOP 09 + ČSSD	40
ODS + ČSSD	34

Počet většinových koalic – ZHMP 2014

- 7 klubů, počet většinových koalic $2^6 = 64$
- 7 klubů + klub Nezávislí, počet většinových koalic je $2^7 = 127$.

Teorie formování koalic

- **Nepolitické (mocenské) teorie**, které konflikt modelují jako boj o moc bez ohledu na ideologickou orientaci stran. V koalici může vládnout „každý s každým“.
- **Politické teorie**, které přihlížejí k ideologickým východiskům stran. Koalici tvoří ideově podobně zaměřené strany.

Mocenské teorie formování koalic

- **Minimální většinová koalice** je taková koalice, která se stane menšinou, pokud ji opustí libovolný člen.
- **Nejmenší minimální většinová koalice** je většinová koalice s minimálním počtem zastupitelů (W. H. Riker). Teorie vychází z předpokladu, že strany maximalizují svůj podíl na moci v utvořené koalici.
- **Teorie vyjednávacího návrhu** navrhuje minimalizovat počet stran. Předpoklad, že čím méně stran v koalici, tím snadněji se dohodnou.

Většinové koalice (ZHMP 2010)	Počet koaličních zastupitelů
TOP 09 + ODS + ČSSD + KSČM	63
TOP 09 + ODS + ČSSD	60
TOP 09 + ODS + KSČM	49
TOP 09 + ČSSD + KSČM	43
ODS + ČSSD + KSČM	37
TOP 09 + ODS	46
TOP 09 + ČSSD	40
ODS + ČSSD	34

Existuje 8 většinových koalic.

Červené koalice nejsou minimální většinové koalice.

Modré koalice nejsou nejmenší minimální většinové koalice.

Koalice ODS + ČSSD v roce 2010 skutečně vznikla.

Problémy s předpoklady modelů

- Všichni zástupci jedné strany hlasují vždy jednotně.
- Pokud vznikne koalice, pak všichni členové koalice hlasují jednotně.

V případech těsné většiny máme ovšem zkušenost s přeběhlíky, vydíráním, uplácením atd.

Politické teorie formování koalic

- **Minimální souvislá většinová koalice** předpokládá, že strany lze uspořádat od levicových po pravicové, že všichni členové koalice budou ideologicky sousední.

Příklad 5 stran (16 většinových koalic), každá 40 hlasů

KSČM ČSSD ANO 2011 TOP 09 Svobodní

KSČM ČSSD ANO 2011 TOP 09 Svobodní

KSČM ČSSD ANO 2011 TOP 09 Svobodní

Politické teorie formování koalic (2)

- **Souvislá koalice s minimální rozpětím** předpokládá minimalizaci ideologických rozdílů.

Příklad 5 stran (16 většinových koalic), každá 40 hlasů

KSČM	ČSSD	ANO 2011	TOP 09	Svobodní	$50 - 5 = 45$
KSČM	ČSSD	ANO 2011	TOP 09	Svobodní	$75 - 25 = 50$
KSČM	ČSSD	ANO 2011	TOP 09	Svobodní	$90 - 50 = 40$
5	25	50	75	90	(ideolog. pozice 0 – 100)

Měření síly hráčů (1) – Ukazatelé síly

- **Shapleyova hodnota** pro hodnocení síly hráčů.
- Předpokládejme 200-člennou poslaneckou sněmovnu s poslanci: Levice 95, Pravice 90, Nezávislí 15.
- Pozorujeme, že síla hráčů v praxi neodpovídá počtu hlasů. Nezávislí se 7,5 % hlasů mohou mít ve skutečnosti mnohem větší podíl na moci.
- **Shapleyův-Shubikův ukazatel síly** – počet uspořádání při tvorbě koalic, kdy se díky hlasům daného hráče stane koalice většinovou.
- **Banzhafův ukazatel síly** – měří nepostradatelnost strany pro koalici. Normalizovaný počet většinových koalic, které by se po odstoupení daného hráče staly menšinovými.

Měření síly hráčů (2) – ZHMP 2014

Volební strana	Počet zastupitelů (%)	Shapley-Shubikův ukazatel síly	Banzhafův ukazatel síly
ANO 2011	17 (26,2)	34,3	32,2
TOP 09	16 (24,6)	24,3	22,0
Trojkoalice (SZ, KDU-ČSL, STAN)	8 (12,3)	11,0	11,9
ODS	8 (12,3)	11,0	11,9
ČSSD	8 (12,3)	11,0	11,9
KSČM	4 (6,2)	4,3	5,1
Piráti	4 (6,2)	4,3	5,1
Celkem	65 (100 %)	100 %	100 %